

Så sakker vi atter bagud i Sydvestjylland

Det er mere og mere pinligt at opleve, at hver eneste gang der er mulighed for at gøre livet lidt lettere, lidt bedre og skabe bedre muligheder for at den syge kan få mere kvalitet i sin dagligdag, så er vi ikke med i vores egen.

Her tænker jeg på de muligheder, vi har for at få etableret hospicepladser i Ribe amt.

Det er direkte deprimerende at opleve, at borgere i Fyns amt, Nordjyllands amt, Vejle amt og på Sjælland alle har fået midler fra Sundhedsministeriet til hospice, medens vi ser toget køre forbi i Ribe amt.

Hospicecenter Sydvestjylland er klar, for den sags skyld kunne man gå i gang i morgen, men hvad hjælper det, når det ikke er muligt at få en driftsaftale med amt og kommuner.

Der er stadig politikere, som tror, at hospice er det samme som en stue på et sygehus. Der er stadig politikere, som tror, at blot der er optimal behandling og pleje, så er alt godt for den døende patient.

Et hospice er noget andet, her er der tid og kræfter til en helhedsorienteret indsats overfor den døende, tid til omsorg, tid til eksistentiel fordybelse.

Vi har på Centralsygehuset et fortræffeligt palliativ team, som er fagligt helt opdateret på smerteområdet, vi har fagpersoner, som brænder for sagen, vi har mennesker, som vil yde en uegennyttig indsats overfor den døende, men vi har desværre ikke den politiske vilje til at indgå i et samarbejde med et hospice.

Aktuelt er der stadig en pulje på 24,7 mio. kr. i Sundhedsministeriet, et beløb som kan bruges til anlæg, men hvor der måske også i en overgangsfase kan tages midler til drift.

Vi har alle en forpligtigelse til at give den døende patient en værdig livsaften. Flere og flere mennesker vil opleve at dø i ensomhed i fremtidens samfund. Derfor skal der også være mulighed for, at den døende patient skal kunne vælge, hvor man ønsker at dø, om det er i hjemmet, på plejecentret, på sygehuset eller på hospice.

I det Ribe amt, som vi kender i dag, bør vi også sikre en fremtidsorienteret indsats.

Min idealmodel er et centralt hospice placeret i Esbjerg med faglig relation til det palliative team. Hospice skal placeres udenfor det traditionelle sygehusvæsen. Rundt om i amtet og gerne på fremtidens nye sundhedscentre placeres 2 – 3 hospicepladser, som fagligt relateres til hospicecenterfunktionen i Esbjerg ikke mindst af hensyn til personalets efteruddannelse, vejledning og »kultur«.

Med en sådan model sikrer vi en mulighed for frit valg og nærmiljø både til gavn for den døende,

men også til gavn for pårørende.

Kære politiske kolleger i amt og i kommuner. Tiden er kommet, hvor vi skal vise vore gode vilje overfor en række borgere, som har brug for en optimal indsats i afslutningen af deres liv. Kassetænkning og andre administrative trakasserier bør ikke lægge hindringer i vejen. Lad os nu få lavet en amt/kommunal aftale om driften, og lad os så få del i puljemidlerne, som er der.

Kan vi være andet bekendt?

Center for Lindrende Indsats

hedder en fin lille pjece, som er udgivet af Kræftens Bekæmpelse, Foreningen for Palliativ Indsats og Hospice Forum Danmark.

I let læselige afsnit fortælles om opbygningen af et ideelt hospice og den lindrende indsats i Danmark. Der er afsnit om patienten og de pårørende, sorgarbejde, det tværfaglige samarbejde mellem en lang række professionelle personer: læger, sygeplejersker, fysioterapeuter, præster, psykologer, socialrådgivere.

Endelig kan man læse om den indsats, som frivillige kan yde.

Pjecen er på 12 sider, og den koster 20 kr. + 20 kr til ekspedition og forsendelse. Kan bestilles på www.hospice.dk

Fyn er fin

På Fyn handler de med "rettidig omhu" for på amtets hjemmeside meddeles nemlig følgende: "Fyns Amt har indgået overenskomst med den selvejende institution Hospice Fyn om drift af et hospice med 12 pladser i Odense. Hospicet, som er under opførelse, vil stå klar til ibrugtagning i efteråret 2004."

I september 2003 blev det første spadestik taget af indenrigsminister Lars Løkke Rasmussen til et helt nybygget hospice i Odense til en samlet pris på 35 millioner kr.

Formanden for Hospice Fyn, dirigenten Børge Wagner, fortæller bl. a. "at man netop som det eneste danske hospice har fået ikke færre end seks millioner fra regeringen til byggeriet".

Efter at have taget det første spadestik lovede Lars Løkke Rasmussen "at der skal bygge flere hospicer rundt om i landet ud over de seks, der allerede eksisterer".

Nu venter vi blot på Ribe amt...

Gaver kan indbetales på girokonto nr. 094-4297 benyt evt. vedlagte girokort

NYT FRA REDAKTIONEN

Presseudvalget i Hospice-center Sydvestjylland har ændret lidt på strukturen.

Derfor udgøres redaktionen nu af Leif Geertsen og Anne-Mette Haugaard.

Der er foreløbigt planlagt udgivelse af 2 nyhedsbreve om året, en om foråret, og en om efteråret.

Leif Geertsen

Medlem af bestyrelsen for Hospice-Center Sydvestjylland. Har tidligere beskæftiget sig med læreruddannelse og rådgivning i forbindelse hermed i Undervisningsministeriet samt konsulentarbejde for lærerseminariernes, senere CVU-institutionernes, rektorforsamling. Sidder i bestyrelsen for Musikhuset Esbjerg, indvalgt af Esbjerg byråd.

Anne-Mette Haugaard

Jeg er 40 år og arbejder til daglig som aftensygeplejerske på Tjæreborg Ældrecenter. Jeg har været aktiv i Hospice-center Sydvestjylland siden 2000. Jeg er sekretær i bestyrelsen, hvortil jeg er valgt som suppleant. Jeg har været med i presseudvalget siden 2001. Jeg fik for alvor interessen for dette arbejde efter at have oplevet min brors sidste tid og hans død på Diakonissestiftelsens Hospice.

Derudover tager jeg ud og holder foredrag for Hospice-center Sydvestjylland.

TILLYKKE TIL SMERTEKLINIKKEN

I februar måned fik Smerteklinikken på Sydvestjysk Sygehus (Centralsygehuset i Esbjerg) pludselig besøg.

Det var lægen, Peter Qvortrup Geisling fra DR-TV, som redigerer udsendelsen »Lægens bord«, som kom forbi med Månedens Buket. Et forældrepar havde mistet deres lille datter og havde oplevet fantastisk hjælp og støtte fra smerteklinikken. Midt i deres store sorg havde de alligevel haft overskud til at kontakte »Lægens bord« og indstille Smerteklinikken til Månedens Buket.

Til lykke til Smerteklinikken ved Bo Bøggild og Marianne Rosenbæk.

HOSPICE FORUM DANMARK

Årsmøde og generalforsamling

Foreningen holder årsmøde og generalforsamling lørdag den 15. maj 2004, kl. 9.30-16.15 på Dalum Landbrugsskole i Odense. Formanden for Det Ethiske Råd, overlæge, dr.med. Ole J. Hartling vil tale over temaet: »Hvorfor hospice? – en besvarelse af de etiske overvejelser«. Ole J. Hartling vil herunder komme ind på spørgsmålet om aktiv dødshjælp og lægge op til debat. Dagens øvrige program kan læses på foreningens hjemmeside, hvor også tilmelding kan foretages.

www.hospice.dk

Hospice Forum bliver større

Pr. 1. marts 2004 har foreningen tilmeldt fire af de fem etablerede hospicer, en palliativ medicinsk afdeling samt 14 foreninger, heriblandt vores, og flere er på vej. Hospice Forum er nu en landsdækkende forening, der som en paraplyorganisation varetager centrale opgaver i forhold til folketinget, landspressen og andre landsforeninger, bl.a. Kræftens Bekæmpelse.

Generalforsamling

Tirsdag den 27. april 2004 ca. kl. 19,00 efter offentligt møde med Biskop Elisabeth Dons Christensen på KFUM og KFUK, Kirkegade 70, Esbjerg.

Dagsorden iflg. vedtægterne:

1. Valg af dirigent
2. Bestyrelsens beretning
3. Forelæggelse af revideret årsregnskab til godkendelse
4. Behandling af indkomne forslag
5. Forslag til budget, herunder fastsættelse af kontingent.
6. Valg af medlemmer til bestyrelsen

På valg er

Benneth Østergaard Pedersen

modtager genvalg

Bent Hejbøl Jensen

modtager genvalg

Aja Høy Nielsen

modtager genvalg

Christian Bendixen

modtager genvalg

7. Valg af 2 suppleanter til bestyrelsen
8. Valg af revisor og evt. en suppleant for samme
9. Eventuelt.

Kontingent

Tak til vore medlemmer for en utrolig god opbakning omkring vores arbejde for et hospice i Sydvestjylland. Det er nu, at vi begynder at se resultater rundt om i landet, og det er derfor ekstra vigtigt, at så mange som muligt fastholder deres medlemskab af støtteforeningen, så vi kan vise politikerne, at vi er mange, der står sammen om at ville have hospice i Ribe Amt.

Sammen med dette nyhedsbrev er der til alle medlemmer af støtteforeningen udsendt giroopkrævning på kontingent for 2003. Kontingentet bedes indbetalt inden den 15. maj

FLERE HOSPICER ER PÅ VEJ

Støtteforeningen for Hospice i Roskilde Amt har opnået en driftsaftale med amtet for 6 hospicesenge. Privathospitalet Arresødal har fået en driftsaftale med Frederiksborg Amt for 6 pladser. Århus Amt har beregnet, at der er yderligere behov for 19 hospicesenge foruden de 11, der er etableret i Århus Kommune.

Men i Viborg, Ringkøbing, Sønderjylland og Ribe amt(er) tøver politikerne på trods af, at der her findes de ældste og største støtteforeninger for hospicesagen. I Ribe Amt har vi en stor, bred folkelig opbakning med ca. 1.100 medlemmer og kan skaffe de økonomiske midler til etableringen af et hospice.

HOSPICE-PULJEN

I 2003 var der 20 millioner til rådighed til etableringen af hospicepladser. Knap halvdelen af midlerne blev brugt, idet det kun lykkedes for det kommende Hospice Fyn at få del i millionerne, samt KamillianerGaardens Hospice i Ålborg, der fik tilskud til at kunne forhøje belægningsprocenten fra 75 til 85%. Nu er der nye 20 millioner på vej i 2004 samt de resterende millioner fra sidste år. Vilklarene for tildeling af midlerne offentliggøres i slutningen af marts måned. Der er ingen tvivl om, at regeringens hensigt er, at der skal oprettes flere hospicepladser.

OFFENTLIGT MØDE

TIRSDAG DEN 27. APRIL 2004 KL. 19.00

På KFUM og KFUK, Kirkegade 70, Esbjerg

**Hvilket menneskesyn bestemmer vores behandling
af syge og døende?**

Oplæg ved biskop Elisabeth Dons Christensen

»Når vi i den danske folkekirke døber vores børn, siger vi samtidig, at dette lille menneskebarn er skabt i Guds billede, og derfor også skabt til at høre til hos Gud i livet såvel som i døden. Det ligger altså dybt i det kristne menneskesyn, at ethvert menneske, barn eller voksen eller gammel på forhånd og før noget som helst andet er Guds elskede skabning, værdig til at blive elsket. Og hvad vi mennesker gør mod et andet menneske, det gør vi også mod den Gud, som er magten bag alt liv.

Der er altså en instans, der holder os fast på ethvert menneskes værdighed. Det er den grundtanke, som aftenens foredrag vil søge at uddybe som alfa og omega i al hospicevirksomhed.«

(Elisabeth Dons Christensen)

Efter foredraget vil der være tid til spørgsmål og drøftelse.

**Pause og kaffebord
Gratis adgang**

**Ca. kl. 21.00 Generalforsamling i Støtteforeningen
for HOSPICE-CENTER, Sydvestjylland**

Indlæg fra BRITTA SCHALL HOLBERG

Denne sene oktoberaften skulle man komme rettidigt, hvis man da ville have en plads!!

Britta Schall Holberg, tidligere medlem af Folketinget for partiet Venstre, tidligere indenrigsminister og nuværende godsejer på Hagenskov Gods på Fyn blev budt velkommen af en stuvende fuld sal.

Under overskriften »Hvorfor er vi dog så bange for at tale om døden?« lagde Britta Schall Holberg ud med at citere 1. vers fra nummer 14 i den Nye Salmebog, Jørgen Gustava Brandts:

»Tænk at livet koster livet!
Det er altid samme pris.
Kom med glæde!
Vær til stede!
Tanken spreder øjets dis;
Rigt og bredt går livet ned
I evighed.«

Og fortsatte: »At være til stede – og netop koncentrere sig om det liv der er blevet vores, da vil konsekvensen naturligt være;.....at det slutter!«

Hun slog endvidere fast, at hun bestemt ikke var reinkarnationsoptaget, alene tanken om at blive – måske – 125 år, lå hende helt fjernt og ville betyde, at samfundet overhovedet ikke kunne forny sig, ikke kunne forandre sig, at ingen ideer ville kunne finde fodfæste.

I 35-års alderen blev Britta Schall Holberg klar over, at hendes liv en dag ville få en ende, at hun lige som alle andre en dag skulle dø!

»Døden bør komme som en udfrielse fra alderdommen med dens mange følgesvende, bekymringerne, ensomheden, de forskellige sansesvigt, og netop der, hvor man er mæt af dage, bør døden komme som udfrielse.«

Britta Schall Holberg fortalte, at hun for nylig havde været til en rund fødselsdag hos en ældre pårørende, En af gæsterne henvender sig til hende og siger:

»Jeg mindes stadigvæk din fars begravelse – det var vel nok en storslået dag«

»Hvilket det også var«, siger Britta Schall Holberg.

Hun fortæller om sin far, som besad Hagenskov gods gennem 50 år, og at han fandt det ganske naturligt at have en »Åben dør i huset«, således at besøgende kunne få en rundvisning. Under en af disse omvisninger siger han, da de når havestuen, »det er her jeg plejer at blive begravet fra«.

Og det gjorde han, for han havde gjort sig tanker om, hvordan og hvorledes det engang skulle foregå, når han skulle begraves; familien havde måttet love ham, at han skulle stå i 8 dage og derefter begraves fra Havestuen. Drengene øvede sig i at gå respektfuldt med familiens flag, og børnene måtte love ham, at der den dag skulle fyres i begge kaminer (en stor ting at gøre, normalt ville det række alt rigeligt at fyre op i en), og hun tilføjede så, at da han døde, blev han begravet fra sin Havestue, men de undlod at fyre i kaminerne, da han døde under en hedebløge i juli!!! »Det ville han have tilgivet«, sagde Britta Schall Holberg.

Hun fortsætter, at mange gamle mennesker jævnligt gør sig tanker om at skulle dø, at det måske sker om vinteren eller om natten.

Selv talte hun meget med sin mor omkring døden og kristendommen – hun var rædselsslagen ved tanken om, at hun kunne miste sine forældre, og det er børn generelt.

Hun fortæller at hendes salmevalg ændrer sig med alderen, nogle vers siger mere end andre, eller de siger det på en anden måde.

Britta Schall Holberg taler om gravsteder, som steder der virkelig skal gøres noget ud af, hun bekender åbent og gør samtidig opmærksom på, at vi jo har hyret hende til dette arrangement og derfor får hendes mening – kan vi lide den eller ej! At bisættelse og ukendt gravsted, det er bestemt ikke noget for hende.

Et gravsted skal der gøres meget ud af. Et gravsted, skal man som efterladt, være forpligtet af.

I hendes familie er der tradition for, at man tager slægtens børn med til kirkegården, og der kan man fordybe sig i sin slægts historie, overlevere fortællinger, og netop der, kan man drøfte spørgsmålet om brænding og kistebegravelse.

Døden er uafvendelig, siger Britta Schall Holberg, som har en nær kontakt til de gamle i sin familie og blandt forældrenes venner. Ting er gået i arv, fra de gamle til hende, og er i dag en del af hendes historie, men som også rummer deres eller slægtens. »Hjemmet er befolket med »billeder«, ansigter – mennesker, og dermed lever de stærkt videre i erindringen.

Hun taler om »Ledetråde i tilværelsen«, det som de gamle sagde til hende, da hun var ung, og som hun ikke forstod dengang, det har alligevel sat sig spor, og er med hendes egen alder som faktor, nu begyndt at give mening.

Britta Schall Holberg talte om, at landbobørn på mange måder er mere privilegerede end andre børn, idet man på landet er tættere på f.eks. liv og død, og børnene får dermed en mere naturlig tilgang til liv og død, når dyrlægen kommer og udfrier et dyr i nød på den ene eller den anden måde.

At slægten har en betydning, »Jeg er den jeg er – og kan fra dem – som kom før mig – give det videre - til dem der kommer efter mig. Jeg er derfor ikke vigtigere, men et led i kæden.«

Man skal som menneske sætte sig sine spor og blive vis, når man sidder som gammel. Her tilføjer Britta Schall Holberg, at hun gerne vil blive gammel, men bestemt ikke ældre, ældre end hvad eller hvem? Ældre er, når man har været gammel, fordi det hedder gammel, ældre, ældst. Hun synes ikke det rent sprogligt giver mening!

Britta Schall Holberg mener, at det er en ressource for en familie at have flere generationer omkring eller med sig.

I hendes familie døde de gamle nærmest på én gang, og hun fik lov til at leve med i den sidste fase af et liv, både med roen, angsten, styrken, afmagten - alt andet forsvinder. Det, man kan som slægtning, er at være til stede i NU'et – for det bliver aldrig mere.

For vi har i Danmark så svært ved at tale om døden. At turde erkende at en begravelse kan være smuk, med smuk tale og sommervej. I sundhedsdebatten er døden »grå og trist«, og folk går generelt rundt og er mere bekymrede for sygdomme, de alligevel aldrig får!

Britta Schall Holberg siger dog, at disse tanker, hun giver udtryk for, er set i relation til gamle mennesker, ikke i forhold til at have mistet et lille barn eller et ungt menneske, det er den uendelige katastrofe og er helt udenfor hendes betragtninger.

Vi er blevet dårlige til at tale om det, som virkeligheden og tilværelsen egentlig drejer sig om, nemlig livet og døden. Vi vil ikke være indblandende, vi vil ikke være til belastning, heller ikke når vi er døde!!!

Vi skal lære at samle mod til at turde. Det er kærlighed, vi svigter, når vi springer over dialogen. Som pårørende har vi brug for hinanden, brug for at tale sammen, brug for at lytte til hinanden. Vi skal tale med hinanden.

Referent: *Anne-Mette Haugaard*

